

**ДЕРЖАВНА СЛУЖБА СТАТИСТИКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ СТАТИСТИКИ,
ОБЛІКУ ТА АУДИТУ**

**КАФЕДРА ЕКОНОМІКИ ТА МЕНЕДЖМЕНТУ
ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЛЬНОСТІ**

**МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
ДО ВИКОНАННЯ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ**

з навчальної дисципліни

ЕКОНОМІКА ПРАЦІ ТА СОЦІАЛЬНО-ТРУДОВІ ВІДНОСИНИ

для студентів заочної форми навчання
спеціальності **051 «Економіка»**
освітньо-професійної
програми **«Прикладна статистика та бізнес-аналітика»**

Київ
2021 рік

Методичні вказівки до виконання контрольних робіт з дисципліни «Економіка праці та соціально-трудова відносини» для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» спеціальності 051 «Економіка» заочної форми навчання / Укладач Т. С. Луньова. Київ: НАСОА, 2021. 25 с.

Укладач: Луньова Т. С., доцент кафедри економіки та менеджменту зовнішньоекономічної діяльності, к.е.н.

Рецензенти: к.е.н., доц. Голубова Г. В., доцент кафедри статистики та математичних методів в економіці;

к.е.н., доц. Залюбовська С. С., доцент кафедри економіки та менеджменту зовнішньоекономічної діяльності.

Затверджено на засіданні кафедри економіки та менеджменту зовнішньоекономічної діяльності

Протокол від «23» грудня 2021 року № 9

Схвалено Вченою радою фінансово-економічного факультету НАСОА

Протокол від «27» грудня 2021 року № 5

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Предметом вивчення дисципліни «Економіка праці та соціально-трудова відносини» є: закономірності та способи формування і продуктивного використання ресурсів праці; соціально-трудова відносини на макро- і мікрорівні та закономірності їх розвитку.

Метою вивчення навчальної дисципліни є дослідження теоретико-методологічних та соціально-економічних аспектів сучасних проблем економіки праці й соціально-трудова відносин; розуміння механізмів забезпечення зростання продуктивності праці та розвитку соціально-трудова відносин в Україні; формування у студентів відповідного економічного мислення; набуття ними практичних знань і навичок для ефективної роботи.

Завдання вивчення навчальної дисципліни: надання понять про процеси, що відбуваються в соціально-трудова сфері нашої країни; комплексне вивчення шляхів і методів наукового вирішення практичних завдань регулювання відносин у соціально-трудова сфері; організації та нормуванні праці, підвищенні її продуктивності; підвищення адаптованості студентів до ринку праці та системи нових соціально-трудова відносин з метою зменшення ступеня соціальної напруженості у суспільстві.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати:

- теоретичні засади розвитку системи соціально-трудова відносин;
- характеристику ринку праці й зайнятості;
- методологію управління продуктивністю праці;
- питання організації заробітної плати;
- теорію і методологію планування праці;
- методичний апарат моніторингу соціально-трудова сфери.

вміти:

- складати баланс ринку праці;
- обчислювати показники зайнятості, безробіття, продуктивності праці та рівня життя населення;
- визначати заходи щодо підвищення ефективності праці;
- приймати рішення щодо визначення коштів на оплату праці;
- планувати працю.

1. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ВИВЧЕННЯ ЕКОНОМІКИ ПРАЦІ ТА СОЦІАЛЬНО-ТРУДОВИХ ВІДНОСИН

Тема 1. Об'єкт, предмет і завдання дисципліни

У темі розкривається суть поняття “праця”, розглядаються особливості праці як об'єкта дослідження та її основні складові. Наводяться основні ознаки праці, її кількісні та якісні характеристики.

Розглядаються світові наукові школи “трудового спрямування” та їх внесок в дослідження праці, напрацювання вітчизняних вчених та результати їх наукових досліджень.

Окреслюється предмет, мета й завдання дисципліни “Економіка праці та соціально-трудова відносини”. Розглядається її зв'язок з іншими соціально-економічними дисциплінами.

Рекомендована література:

Базова: [1-4].

Допоміжна: [3, 5].

Інформаційні ресурси: [1, 2].

Тема 2. Населення як джерело формування трудового потенціалу

Тему присвячено теоретичним та практичним аспектам аналізу населення в розрізі економіки праці. Розглядаються основні типи та режими відтворення населення, показники природного і механічного руху, структура населення за низкою ознак. Окрема увага приділена аналізу сучасного режиму відтворення населення України, причинам і наслідкам депопуляції населення.

Наводяться основні положення та підходи до сучасного трактування категорій “людський капітал”, “трудова потенція”, “людські ресурси”. Розглядаються концептуальні засади вивчення людського капіталу, людського розвитку та трудового потенціалу. Окрему увагу приділено практичним аспектам кількісного вимірювання людського розвитку та трудового потенціалу.

Рекомендована література:

Базова: [1-4].

Допоміжна: [3-5].

Інформаційні ресурси: [1, 2].

Тема 3. Соціально-трудова відносини як система

Тема містить основні положення та підходи до трактування змісту соціально-трудова відносин в умовах ринкової економіки. Розглядаються основні компоненти механізму соціально-трудова відносин: суб'єкти, предмети, типи, рівні, принципи.

Розкривається сутність суспільного регулювання соціально-трудова відносин, напрями та методи регулювання. Наведені принципи та умови

укладання колективних договорів, як одного з основних інструментів регулювання трудових відносин на підприємстві.

Особлива увага приділена критеріям оцінки соціально-трудова відносин: рівень життя, якість трудового життя та підходам до їх оцінки.

Рекомендована література:

Базова: [1-4].

Допоміжна: [2, 7, 10].

Інформаційні ресурси: [1, 2, 5].

Тема 4. Соціальне партнерство

У темі розкривається суть поняття “соціальне партнерство”, його функції та принципи, наводяться основні форми здійснення соціального партнерства. Розглядається механізм реалізації соціального партнерства через основні його інституції, а саме: профспілки, союзи роботодавців, Український координаційний комітет сприяння зайнятості населення, Національна тристороння соціально-економічна рада. Досліджується мета їх створення, основні функції та завдання.

Визначається роль соціального партнерства у вирішенні колективних трудових спорів. Розглядаються законодавчо визначені регулятори трудових спорів: примирна комісія, трудовий арбітраж, Національна служба посередництва і примирення. Страйк як крайній засіб вирішення трудового спору.

Наводиться загальний огляд інституцій соціального партнерства у розвинених країнах, окреслюються базові моделі соціального партнерства.

Рекомендована література:

Базова: [1-4].

Допоміжна: [2, 9].

Інформаційні ресурси: [1, 5].

Тема 5. Ринок праці в соціально-економічній системі

Тема охоплює основні теоретичні положення щодо аналізу ринку праці. Розглядаються основні елементи ринку праці, його суб'єкти та об'єкти, структура, інфраструктура та критерії сегментації ринку праці.

Розглядається механізм функціонування ринку праці. Пропозиція праці. Ефект доходу та ефект заміщення. Ринок праці в умовах досконалої конкуренції. Рівновага підприємства на конкурентному ринку праці. Монопсонія та монополія на ринку праці.

Поряд з елементами класичної теорії, розглядаються сучасні підходи до формування й аналізу пропозиції праці та особливості функціонування ринку праці в умовах ринкової економіки.

Наводиться механізм державного регулювання ринку праці.

Рекомендована література:

Базова: [1-4].

Допоміжна: [7-8, 10-11].

Інформаційні ресурси: [1, 2].

Тема 6. Соціально-трудова відносина зайнятості

Темі присвячено розгляд теоретичних та практичних аспектів зайнятості. Розкривається зміст понять «регулювання зайнятості» та «політика зайнятості». Розглядаються основні форми, види зайнятості та безробіття.

Наводиться система показників, що характеризують зайнятість населення: показники зайнятості, показники безробіття, приклади обчислення основних показників зайнятості та безробіття.

Висвітлено функції суб'єктів регулювання зайнятості, основні принципи, на яких ґрунтуються відносина зайнятості, напрями та інструменти державної політики регулювання зайнятості населення, її активні та пасивні заходи. Окрема увага приділяється аналізу діяльності Державної служби зайнятості України.

Рекомендована література:

Базова: [1-4].

Допоміжна: [3-5, 8, 10-11].

Інформаційні ресурси: [1, 2].

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2 ОРГАНІЗАЦІЯ, ПЛАНУВАННЯ І АНАЛІЗ У СОЦІАЛЬНО-ТРУДОВІЙ СФЕРІ

Тема 7. Організація і нормування праці

У темі розкриваються поняття та основні напрями організації праці. Розглядаються основні форми суспільного поділу праці та поділ праці на рівні підприємства, а також форми кооперації праці. Пояснюються склад та структура виробничого процесу. Розглядаються загальні підходи до організації робочих місць та їх оцінки.

Розкривається сутність нормування праці: об'єкт, предмет та завдання нормування. Наводяться основні принципи нормування праці та зміст нормування на підприємстві.

Аналізуються методи нормування та способи встановлення норм. Пояснюються підходи до розроблення норми виробітку, норми часу, норми обслуговування, норми чисельності, нормованого завдання. Звертається увага на особливості нормування праці службовців.

Рекомендована література:

Базова: [1-4].

Допоміжна: [1, 3-4, 12].

Інформаційні ресурси: [1, 2].

Тема 8. Ефективність і продуктивність праці

У темі розкривається поняття “ефективність праці”, наводяться основні показники результативності трудової діяльності в матеріальній та нематеріальній сферах виробництва.

Окремо виділяється поняття “продуктивність праці”, розглядаються загальноприйняті показники продуктивності праці. Наводяться основні

методи її вимірювання, їх характеристика та межі застосування.

Пояснюються поняття “фактори підвищення продуктивності праці” та “резерви зростання продуктивності праці”. Наводяться класифікації факторів та резервів підвищення продуктивності. Розглядається методика визначення можливого приросту продуктивності праці у плановому періоді в результаті більш повного використання резервів.

Розкриваються проблеми управління продуктивністю праці в Україні. Наводиться інформація про світові та вітчизняний Центри продуктивності.

Рекомендована література:

Базова: [1-4].

Допоміжна: [3-4, 6].

Інформаційні ресурси: [2].

Тема 9. Політика доходів і оплата праці

У темі розкривається суть поняття “політика доходів”. Розглядається механізм здійснення політики доходів. Наводяться види, структура та джерела доходів населення. Пояснюються основні методи державного регулювання доходів. Дається уявлення про методику встановлення величини прожиткового мінімуму.

Розглядається система організації оплати праці на підприємстві та її основні елементи: тарифна система; форми і системи оплати праці; нормування праці; преміювання. Дається уявлення про формування фонду заробітної плати.

Аналізуються сучасні можливості стимулювання праці, особлива увага приділяється системам преміювання.

Рекомендована література:

Базова: [1-4].

Допоміжна: [3-4, 7, 10].

Інформаційні ресурси: [1-4].

Тема 10. Планування трудових показників

У темі визначаються мета та головні завдання планування праці. Наводиться структура плану з праці. Описується порядок розроблення плану персоналу та оплати праці.

Розглядаються різні підходи до планування продуктивності праці. Дається уявлення про персонал підприємства, його склад та структуру. Наводиться приклад розрахунку річного балансу робочого часу одного працівника. Окреслюються загальні підходи до планування чисельності персоналу.

Характеризуються основні методики планування фонду заробітної плати на підприємстві.

Рекомендована література:

Базова: [1-4].

Допоміжна: [3-4].

Інформаційні ресурси: [1, 2].

Тема 11. Аудит соціально-трудової сфери

Тема розкриває сутність понять “аудит соціально-трудової сфери”, “аудит людських ресурсів”, “аудит розрахунків з оплати праці”, “аудит розрахунків із соціальними фондами”. Розглядаються структура, специфіка, основні етапи проведення перевірки, методи та процедури всіх напрямів аудиту соціально-трудової сфери. Окрема увага приділяється аналізу нормативно-правової бази забезпечення аудиту дотримання трудового законодавства та розрахунків з оплати праці.

Рекомендована література:

Базова: [1-4].

Допоміжна: [3-4].

Інформаційні ресурси: [1, 2].

Тема 12. Моніторинг ринку праці

Тема розкриває зміст понять “соціологія праці”, “моніторинг ринку праці” та “соціологічне дослідження”. Висвітлюються основні завдання моніторингу ринку праці та його елементи. Наводиться інформація про нормативно-правову базу забезпечення моніторингу ринку праці та вимоги до показників, що використовуються для оцінки стану ринку праці. Окрема увага приділяється прикладним аспектам проведення соціологічних досліджень. Розглянуто структуру, методи та процедури соціологічного дослідження, основні компоненти його програми та різновиди стратегічного плану.

Рекомендована література:

Базова: [1-4].

Допоміжна: [4, 8, 10].

Інформаційні ресурси: [1, 2].

Тема 13. Міжнародна організація праці та її вплив на розвиток соціально-трудових відносин

У темі наводиться історія створення та описується діяльність Міжнародної організації праці. Окреслюється структура та контрольні механізми Міжнародної організації праці.

Розкривається зміст основних цільових програм у рамках стратегічних цілей Організації: просування Декларації МОП; послідовне скасування дитячої праці; працеінтенсивні капіталовкладення; інвестиції у знання, професійне навчання та розширення можливостей працевлаштування; підвищення рівня зайнятості шляхом розвитку малих підприємств; охорона праці, гігієна на виробництві; економічна та соціальна захищеність у XXI столітті; посилення соціального партнерства.

Дається загальний опис діяльності МОП в Україні.

Рекомендована література:

Базова: [1-4].

Допоміжна: [4-6].

Інформаційні ресурси: [6, 7].

2. РЕКОМЕНДАЦІ ДО ВИКОНАННЯ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ

Відповідно до навчального плану студенти заочної форми навчання мають письмово виконати контрольну роботу з навчальної дисципліни «Економіка праці та соціально-трудові відносини».

У процесі підготовки та виконання контрольної роботи слід вивчити рекомендовану літературу, ознайомитись з оглядами проблем ринку праці та рохвитком системи соціально-трудових відносин, визначитись з методами та інструментарієм розв'язування практичних завдань.

Контрольна робота виконується відповідно до переліку варіантів, затверджених кафедрою та наведених у даних методичних рекомендаціях. Робота складається з теоретичної частини (два теоретико-методичні питання) та задачі. У відповіді на поставлені теоретичні питання потрібно чітко та стисло викласти їх сутність, основні положення, принципи, теоретичні підходи, пояснити причинно-наслідкові зв'язки.

Задачі носять конкретно-практичний або умовний характер, їх розв'язування має супроводжуватись коментарями, поясненнями та висновками.

Варіант контрольної роботи визначається номером, що відповідає літері, з якої починається прізвище студента. Порядок вибору подано в таблиці:

Перша літера прізвища	№ варіанта	Перша літера прізвища	№ варіанта	Перша літера прізвища	№ варіанта	Перша літера прізвища	№ варіанта
А	1	З	8	О	15	Х	22
Б	2	І	9	П	16	Ц	23
В	3	Ї,Й	10	Р	17	Ч	24
Г	4	К	11	С	18	Ш	25
Д	5	Л	12	Т	19	Щ	26
Е, Є	6	М	13	У	20	Ю	27
Ж	7	Н	14	Ф	21	Я	28

Обсяг контрольної роботи — до 15 сторінок (не включаючи списку використаних джерел).

3. ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ

Контрольна робота виконується українською мовою на аркушах формату А4 (210x297 мм), шрифт Times New Roman 14, міжрядковий інтервал 1,5. Абзацний відступ – 1,25 см. Текст роботи друкують, залишаючи поля таких розмірів: лівий - 30 мм, правий - 15 мм, верхній - 20 мм, нижній - 20 мм. Сторінки роботи нумеруються у верхньому правому куті.

Брошується контрольна робота у такій послідовності:

1. Титульний аркуш (додаток 1)
2. Зміст

3. Теоретична частина, яка складається з двох питань
4. Задача
5. Список використаних джерел

Ілюстрації (схеми, графіки, діаграми) і таблиці необхідно подавати в роботі безпосередньо після тексту, де вони згадані вперше, або на наступній сторінці.

Ілюстрації позначають словом «Рис.» і нумерують послідовно в межах розділу. Номер ілюстрації повинен складатися з номера розділу і порядкового номера ілюстрації, між якими ставиться крапка. Наприклад, Рис. 1.2. (другий рисунок першого розділу). Номер ілюстрації, її назва і пояснювальні підписи розміщують послідовно під ілюстрацією.

Цифровий матеріал, як правило, слід оформляти у таблиці, які розміщуються по тексту. Таблиці нумерують послідовно у межах розділу. У правому верхньому куті над відповідним заголовком таблиці, розміщують напис “Таблиця” із зазначенням її номера. Номер таблиці складається з номера розділу і порядкового номера таблиці, між якими ставиться крапка, наприклад: “Таблиця 1.2” (друга таблиця першого розділу). Назва таблиці розміщується симетрично над таблицею.

Список використаних джерел має включати всі літературні джерела, матеріал яких було використано при підготовці роботи. Список має містити не менше 10 джерел, на які є конкретні посилання у тексті.

Варіанти контрольної роботи

Варіант 1

- 1.Еволюція світової економічної думки трудового напрямку
- 2.Внесок радянських та вітчизняних учених «трудового спрямування»

Задача. Визначити чисельність трудових ресурсів міста на кінець місяця, якщо на початок їх чисельність становила 398,5 тис. осіб. Протягом місяця чисельність осіб, які досягли 16-річчя склала 0,9 тис. осіб; осіб, які досягли пенсійного віку – 1,2 тис. осіб. За аналізований період до міста прибуло 0,3 тис. осіб і вибуло 0,2 тис. осіб працездатного віку. Чисельність померлих у працездатному віці склала 1,1 тис. осіб.

Варіант 2

- 1.Сутність соціального партнерства
- 2.Механізм функціонування соціального партнерства в Україні

Задача. Чисельність працездатного населення області на початок 2021 року склала 590,2 тис. осіб, осіб пенсійного віку й підлітків до 16 років, які працюють – 58 тис. осіб.

Протягом року в структурі працездатного населення відбулися

наступні зміни: вступило в робочий вік 8,5 тис. осіб; прибуло з інших областей – 11 тис. осіб; залучено для роботи в економіці 5,3 тис. осіб пенсійного віку; перейшло в пенсійний вік, на інвалідність і померло – 6,1 тис. осіб працездатного віку; 8 тис. пенсіонерів перестали працювати; вибуло в інші регіони – 13,3 тис. осіб працездатного віку.

Визначити чисельність трудових ресурсів на початок і кінець року; загальний, природний і механічний приріст трудових ресурсів, середньорічну чисельність трудових ресурсів області.

Варіант 3

1. Діяльність профспілок в Україні
2. Організації роботодавців в Україні

Задача. Чисельність наявного населення в країні на початок року становила 42,9 млн. осіб, а на кінець року – 42,7 млн. осіб. Протягом року народилося 410,8 тис. осіб, померло 590,0 тис. осіб, зареєстровано 299,0 тис. шлюбів і 130,5 тис. розлучень.

Розрахувати показники природного руху населення.

Варіант 4

1. Сегментація ринку праці
2. Особливості функціонування ринку праці в умовах ринкової економіки

Задача. На ринку праці в регіоні зареєстровано 2063 тис. осіб. Потреби регіону в робочій силі складають 1340 тис. осіб, в тому числі за галузевою ознакою: по промисловому виробництву - 40%, по сільському господарству – 10%, по будівництву – 20%, по невиробничих галузях – 30%. Пропозиція становить 85% від загальної кількості населення регіону. Визначте ефективність ринку праці за допомогою відповідних показників.

Варіант 5

1. Механізм державного регулювання ринку праці
2. Зайнятість населення, її види та напрями розвитку в Україні

Задача. Загальна кількість населення в районі складає 2400 тис. осіб, з них працездатне населення складає 1920 тис. осіб, молодь працездатного віку 300 тис. осіб, пенсіонери – 50 тис. осіб, інші – люди обмеженої працездатності. На ринку свої послуги пропонують 2113 тис. осіб, а попит сформований відповідно до визначених груп на: 79%, 78%, 15% та 5%. Детально охарактеризуйте цей ринок за допомогою відповідних показників.

Варіант 6

- 1.Поняття та основні напрями організації праці
- 2.Організація робочого місця

Задача. У відповідності зі статистичною інформацією, представленою в таблиці, розрахувати:

- а) рівень зайнятості по роках;
- б) рівень безробіття по роках.

Визначити питому вагу економічно активного населення у загальній його чисельності.

Таблиця

Вихідна інформація

Населення, тис. осіб	Роки			
	1-й	2-й	3-й	4-й
Економічно активне населення у працездатному віці	20669,5	20618,1	20582,5	20481,7
Зайняті у працездатному віці	18340,9	18624,1	18694,3	18886,5
Безробітні у працездатному віці	2128,6	1994,0	1888,2	1595,2
Економічно неактивне населення у працездатному віці	8140,2	8262,8	8365,4	8406,5

Варіант 7

- 1.Політика зайнятості
- 2.Діяльність державної служби зайнятості в Україні

Задача. За даними вибіркового обстеження з питань економічної активності населення розрахувати рівні економічної активності та неактивності, зайнятості та безробіття для всього населення та за статтю. Результати представити у вигляді таблиці.

Зробити висновки.

Таблиця

Економічна активність населення за статтю та місцем проживання

(у середньому за період)

	Все населення	Жінки	Чоловіки
	тис. осіб		
Економічно активне населення, у тому числі:	22150,3	10761,1	11389,2
зайняте	20191,5	9974,3	10217,2
безробітне	1958,8	786,8	1172,0
Економічно неактивне населення	12823,0	7753,4	5069,6

Таблиця для заповнення

	Всього населення обох статей	Жінки	Чоловіки
	% до населення у віці 15-70 років		
Все населення у віці 15-70 років			
Рівень економічної активності, %			
Рівень зайнятості			
Рівень безробіття			
Рівень економічно неактивного населення			

Варіант 8

1. Загальна характеристика поняття «праця»
2. Дослідження особливостей праці

Задача. Регіональний ринок праці містить 3000 тис. осіб, з яких працездатне населення складає 82%, непрацездатне – 18%. Попит на робочу силу сформований на рівні 91% кількості працездатного населення, пропозиція – 100%. Охарактеризуйте досліджуваний ринок праці за допомогою обчислення відповідних показників його ефективності.

Варіант 9

1. Сутність нормування праці
2. Класифікація робочого часу

Задача. За даними обстеження економічної активності населення у сільській місцевості 33% безробітних шукали роботу менше 3-х місяців, 20 % - від 3 до 6 місяців, 14 % - від 6 до 9 місяців, 5 % - від 9 до 12 місяців, ще 28 % - понад рік. Розрахувати середню тривалість безробіття та обсяги довготривалого безробіття, якщо загальна чисельність безробітних становила 401 тис. осіб. Врахувати, що в розвинених країнах безробіття вважається довготривалим, якщо безробітні безперервно займаються пошуками роботи протягом 12 місяців або більше.

Варіант 10

1. Методи нормування праці та способи встановлення норм
2. Сутність ефективності праці

Задача. Заповнити пусті клітини у листі спостереження та визначити структуру витрат робочого часу виконавця на основі даних фотографії робочого дня. Результати представити у табличній формі.

Лист спостереження індивідуальної фотографії робочого дня

Дата	Тривалість робочого дня	Підприємство	Керівник підрозділу		Спостерігач	
3.11.2021	8 год.	Ресторан «Азалія»	Іваненко І.В.		Харченко П.Г.	
Прізвище, І.по Б.		Професія	Розряд	Стаж	Характеристика роботи	
Швець Е.М.		Офіціант	-	2	Обслуговування відвідувачів	
№ п/п	Витрати робочого часу	Поточний час		Тривалість у хв.	Індекс	Примітка
		від	до			
1.	Ознайомився з роботою та отримав завдання	9-00	9-05			
2	Підготовка інвентарю	9-04	9-07			
3	Працював	9-06	13-00			
4	Перерва на обід	13-00	14-00			
5	Підготовка інвентарю	14-00	14-06			
6	Відсутність роботи	14-06	16-00			Відсутність клієнтів
7	Працював	16-00	17-50			
8	Прибирання робочого місця	17-50	18-00			

Розрахункова таблиця

Індекс (елемент витрат робочого часу)	Найменування явища	Тривалість, хв.	% до тривалості зміни

Варіант 11

- 1.Визначення ефективності у сфері інтелектуальної праці
- 2.Сутність продуктивності праці

Задача. За роботою токаря механічного цеху велося спостереження. Зміна розпочалася о 8-00. Загальна тривалість зміни 480 хв. Усі затрати робочого часу та перерви зафіксовано у листку спостереження (таблиця).

Таблиця

Листок спостереження

Затрати робочого часу	Поточний час	
	годин	хвилин
1	2	3
Початок роботи	8	00
Змашування верстата	8	06
Отримує креслення і завдання	8	11
Отримує інструмент	8	14
Інструктаж майстра	8	18
Отримує заготовки	8	27
Налагоджування верстата	8	40
Оброблення деталей	10	20
Заміна різця	10	24
Оброблення деталей	11	48
Розмова із сусідом	11	53

Продовження таблиці

1	2	3
Пішов на обід	12	00
Обідня перерва	13	00
Пішов за інструментом	13	04
Заміна інструмента	13	07
Оброблення деталей	14	22
Особисті потреби	14	26
Заміна інструмента	14	31
Заміна ременю привода	14	50
Оброблення деталей	16	35
Здавання деталей контролерові	16	43
Прибирання стружки	16	50
Прибирання робочого місця	16	55
Пішов з робочого місця до закінчення роботи	17	00

За даними таблиці розробити баланс робочого часу та визначити:

- час підготовчо-завершальної роботи токаря;
- оперативний час роботи;
- час обслуговування робочого місця;
- час роботи устаткування;
- коефіцієнт використання робочого часу;
- коефіцієнт завантаження робітника.

Варіант 12

- 1.Управління продуктивністю праці
- 2.Методи вимірювання продуктивності праці

Задача. Обчислити продуктивність праці на хлібозаводі різними методами, обґрунтовуючи їх можливість застосування для даної задачі:

Показники	Вироби		
	Хліб житній формовий	Батон нарізний	Батон простий
Кількість продукції, т	10000	8500	7000
Коефіцієнт переведення в умовний хліб	1	1,4	1,5
Оптова ціна 1 т, грн.	1800	2000	2190

Середньооблікова чисельність працівників 200 осіб.

Варіант 13

- 1.Політика доходів як аспект соціально-економічної політики держави
- 2.Види, структура та джерела доходів населення

Задача. За даними, наведеними в таблиці, визначити зростання годинного, денного та річного виробітку робітників, а також річного виробітку працівників.

Таблиця

Показники	Базисний період	Звітний період
1. Обсяг випуску продукції, тис. грн.	210	215
2. Чисельність працюючих на підприємстві, осіб.	348	345
3. Чисельність робітників на підприємстві, осіб	287	290
4. Відпрацьовано всіма робітниками, тис. люд.-днів	20,8	21,4
5. Відпрацьовано всіма робітниками, тис. люд.-год	162,5	166,92

Варіант 14

1. Державне регулювання доходів населення
2. Теоретичні основи організації оплати праці

Задача. Розрахуйте продуктивність праці робітників авіакомпанії, аеропорту, інженерно-авіаційного центру (ІАЦ) за даними таблиці.

Таблиця

Доходи авіакомпанії, млн.грн.	Відправки аеропорту			Середньооблікова чисельність робітників, осіб	
	тисяч пасажирів	вантажів, т	пошти, т	авіакомпанії	аеропорту
540	800	323650	2820	430	890

Які методи розрахунку продуктивності праці при цьому були використані?

Варіант 15

1. Сучасні підходи щодо стимулювання працівників
2. Дослідження проблем трудової сфери в умовах ринку

Задача. Трудомісткість річної виробничої програми верстатних робіт складає 1245 тис. нормо-год. Середній розряд робіт – 4,7. Визначити річний тарифний фонд заробітної плати робітників-відрядників.

Тарифна сітка:

Кваліфікаційні розряди робітників	I	II	III	IV	V	VI
Тарифні ставки, грн.	5,601	6,385	7,281	8,289	9,466	10,810

Варіант 16

1. Діяльність Міжнародної організації праці в організації та проведенні моніторингу ринку праці
2. Загальні підходи до планування чисельності персоналу

Задача. Визначити планову продуктивність праці на підприємстві, застосовуючи метод розрахунку продуктивності праці за нормативною базою на

початок планового періоду, якщо відомо що:

- плановий випуск виробів: А – 150 тис. од., В – 200 тис. од.;
- планова нормативна трудомісткість виробів: А – 18 нормо-годин, В – 4 нормо-годин;
- трудомісткість за нормами на початок періоду становить для виробів: А – 20 нормо-годин, В – 5 нормо-годин;
- ціна виробів: А – 100 грн/од., виробів В – 50 грн/од.;
- плановий ефективний фонд робочого часу – 1800 год;
- базовий ефективний фонд робочого часу – 1642 год;
- базовий коефіцієнт виконання норм – 1,3;
- плановий коефіцієнт виконання норм – 1,33;
- кількість інших категорій працівників станом на початок року з урахуванням зростання обсягу виробництва, але без урахування економії відповідно до заходів – 1000 осіб;
- економія чисельності інших категорій працівників – 20 осіб.

Варіант 17

1. Планування фонду заробітної плати на підприємстві
2. Специфіка аудиту людських ресурсів

Задача. За даними обстеження економічної активності населення у сільській місцевості 33% безробітних шукали роботу менше 3-х місяців, 20 % - від 3 до 6 місяців, 14 % - від 6 до 9 місяців, 5 % - від 9 до 12 місяців, ще 28 % - понад рік. Розрахувати середню тривалість безробіття та обсяги довготривалого безробіття, якщо загальна чисельність безробітних становила 401 тис. осіб. Врахувати, що в розвинених країнах безробіття вважається довготривалим, якщо безробітні безперервно займаються пошуками роботи протягом 12 місяців або більше.

Варіант 18

1. Обґрунтування потреби підприємства в персоналі
2. Планування продуктивності праці на підприємстві

Задача. Дано тарифну сітку:

Тарифні розряди	1	2	3	4	5	6
Тарифні коефіцієнти	1,0	1,26	1,49	1,69	1,86	2,0

Визначте діапазон тарифної сітки, абсолютне та відносне збільшення її тарифних коефіцієнтів. Чи стимулює така тарифна сітка підвищення кваліфікації? Чому?

Варіант 19

1. Нормативно-правова база моніторингу ринку праці в Україні
2. Історія створення та діяльності Міжнародної організації праці

Задача. У відповідності зі статистичною інформацією, представленою в таблиці, розрахувати:

а) рівень зайнятості по роках; б) рівень безробіття по роках.

Визначити питому вагу економічно активного населення у загальній його чисельності.

Таблиця

Вихідна інформація

Населення, тис. осіб	Роки			
	1-й	2-й	3-й	4-й
Економічно активне населення у працездатному віці	20669,5	20618,1	20582,5	20481,7
Зайняті у працездатному віці	18340,9	18624,1	18694,3	18886,5
Безробітні у працездатному віці	2128,6	1994,0	1888,2	1595,2
Економічно неактивне населення у працездатному віці	8140,2	8262,8	8365,4	8406,5

Варіант 20

1. Загальна характеристика поняття «праця»
2. Дослідження особливостей праці

Задача. Регіональний ринок праці містить 3000 тис. осіб, з яких працездатне населення складає 82%, непрацездатне – 18%. Попит на робочу силу сформований на рівні 91% кількості працездатного населення, пропозиція – 100%. Охарактеризуйте досліджуваний ринок праці за допомогою обчислення відповідних показників його ефективності.

Варіант 21

1. Основні напрями діяльності МОП
2. Діяльність Міжнародної організації праці в Україні

Задача. На підприємстві у плановому році кількість працівників, які мають різну тривалість відпусток, розподіляється таким чином: 194 особи мають відпустку 24 календарні дні, 176 осіб – 26 днів, 75 осіб – 28 днів, 43 особи – 30 днів. На важких роботах і в шкідливих умовах у плановому році працювало 185 і 30 осіб відповідно. За чинним законодавством, зайнятим на важких роботах надається додаткова відпустка тривалістю 2 дні, а в шкідливих умовах – 4.

Підприємство має намір здійснити низку заходів щодо покращання

умов праці, які дозволять зменшити на 30% випадки захворювань серед працівників у плановому році.

Скласти баланс робочого часу одного працівника на плановий рік, використовуючи дані таблиці.

Баланс робочого часу одного середньооблікового працівника на плановий рік

Показники	IV кв. минулого року	Плановий рік
1. Календарний фонд робочого часу, дні	92	365
2. Вихідні та свята, дні	26	114
3. Номінальний фонд робочого часу, дні		
4. Неявки на роботу, дні у тому числі:	12,1	
чергові і додаткові відпустки	7	
відпустки на навчання	0,4	
відпустки з вагітністю і пологами	0,1	
по хворобі	3,1	
з дозволу адміністрації	1,5	
5. Явочний фонд часу, дні		
6. Серед тривалість робочого дня, год.	8	8
7. Втрати часу в зв'язку із скороченням робочого дня, год.	0,32	0,32
8. Розрахункова тривалість робочого дня, год.		
9. Корисний фонд робочого часу, год.		

Варіант 22

1. Сутність соціального партнерства

2. Механізм функціонування соціального партнерства в Україні

Задача. Чисельність працездатного населення області на початок 2021 року склала 590,2 тис. осіб, осіб пенсійного віку й підлітків до 16 років, які працюють – 58 тис. осіб.

Протягом року в структурі працездатного населення відбулися наступні зміни: вступило в робочий вік 8,5 тис. осіб; прибуло з інших областей – 11 тис. осіб; залучено для роботи в економіці 5,3 тис. осіб пенсійного віку; перейшло в пенсійний вік, на інвалідність і померло – 6,1 тис. осіб працездатного віку; 8 тис. пенсіонерів перестали працювати; вибуло в інші регіони – 13,3 тис. осіб працездатного віку.

Визначити чисельність трудових ресурсів на початок і кінець року; загальний, природний і механічний приріст трудових ресурсів, середньорічну чисельність трудових ресурсів області.

Варіант 23

1. Діяльність Міжнародної організації праці в організації та проведенні моніторингу ринку праці

2. Дослідження проблем трудової сфери в умовах ринку

Задача. Визначити планову продуктивність праці на підприємстві, застосовуючи метод розрахунку продуктивності праці за нормативною базою на початок планового періоду, якщо відомо що:

- плановий випуск виробів: А – 150 тис. од., В – 200 тис. од.;
- планова нормативна трудомісткість виробів: А – 18 нормо-годин, В – 4 нормо-годин;
- трудомісткість за нормами на початок періоду становить для виробів: А – 20 нормо-годин, В – 5 нормо-годин;
- ціна виробів: А – 100 грн/од., виробів В – 50 грн/од.;
- плановий ефективний фонд робочого часу – 1800 год;
- базовий ефективний фонд робочого часу – 1642 год;
- базовий коефіцієнт виконання норм – 1,3;
- плановий коефіцієнт виконання норм – 1,33;
- кількість інших категорій працівників станом на початок року з урахуванням зростання обсягу виробництва, але без урахування економії відповідно до заходів – 1000 осіб;
- економія чисельності інших категорій працівників – 20 осіб.

Варіант 24

- 1.Сучасні підходи щодо стимулювання працівників
- 2.Дослідження проблем трудової сфери в умовах ринку

Задача. У відповідності зі статистичною інформацією, представленою в таблиці, розрахувати:

- а) рівень зайнятості по роках;
- б) рівень безробіття по роках.

Визначити питому вагу економічно активного населення у загальній його чисельності.

Таблиця

Вихідна інформація

Населення, тис. осіб	Роки			
	1-й	2-й	3-й	4-й
Економічно активне населення у працездатному віці	20669,5	20618,1	20582,5	20481,7
Зайняті у працездатному віці	18340,9	18624,1	18694,3	18886,5
Безробітні у працездатному віці	2128,6	1994,0	1888,2	1595,2
Економічно неактивне населення у працездатному віці	8140,2	8262,8	8365,4	8406,5

Варіант 25

- 1.Діяльність Міжнародної організації праці в організації та проведенні моніторингу ринку праці
2. Загальні підходи до планування чисельності персоналу

Задача. Визначити планову продуктивність праці на підприємстві, застосовуючи метод розрахунку продуктивності праці за нормативною базою на початок планового періоду, якщо відомо що:

- плановий випуск виробів: А – 150 тис. од., В – 200 тис. од.;
- планова нормативна трудомісткість виробів: А – 18 нормо-годин, В – 4 нормо-годин;
- трудомісткість за нормами на початок періоду становить для виробів: А – 20 нормо-годин, В – 5 нормо-годин;
- ціна виробів: А – 100 грн/од., виробів В – 50 грн/од.;
- плановий ефективний фонд робочого часу – 1800 год;
- базовий ефективний фонд робочого часу – 1642 год;
- базовий коефіцієнт виконання норм – 1,3;
- плановий коефіцієнт виконання норм – 1,33;
- кількість інших категорій працівників станом на початок року з урахуванням зростання обсягу виробництва, але без урахування економії відповідно до заходів – 1000 осіб;
- економія чисельності інших категорій працівників – 20 осіб.

Варіант 26

- 1.Визначення ефективності у сфері інтелектуальної праці
- 2.Сутність продуктивності праці

Задача. На ринку праці в регіоні зареєстровано 2063 тис. осіб. Потреби регіону в робочій силі складають 1340 тис. осіб, в тому числі за галузевою ознакою: по промисловому виробництву - 40%, по сільському господарству – 10%, по будівництву – 20%, по невиробничих галузях – 30%. Пропозиція становить 85% від загальної кількості населення регіону. Визначте ефективність ринку праці за допомогою відповідних показників.

Варіант 27

- 1.Сучасні підходи щодо стимулювання працівників
- 2.Види, структура та джерела доходів населення

Задача. Трудомісткість річної виробничої програми верстатних робіт складає 1245 тис. нормо-год. Середній розряд робіт – 4,7.

Визначити річний тарифний фонд заробітної плати робітників-відрядників.

Тарифна сітка:

Кваліфікаційні розряди робітників	I	II	III	IV	V	VI
Тарифні ставки, грн.	5,601	6,385	7,281	8,289	9,466	10,810

Варіант 28

1. Механізм державного регулювання ринку праці
2. Зайнятість населення, її види та напрями розвитку в Україні

Задача. Загальна кількість населення в районі складає 2400 тис. осіб, з них працездатне населення складає 1920 тис. осіб, молодь працездатного віку 300 тис. осіб, пенсіонери – 50 тис. осіб, інші – люди обмеженої працездатності. На ринку свої послуги пропонують 2113 тис. осіб, а попит сформований відповідно до визначених груп на: 79%, 78%, 15% та 5%. Детально охарактеризуйте цей ринок за допомогою відповідних показників.

4. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Базова

1. Акіліна О. В., Ільч Л. М. Економіка праці та соціально-трудові відносини: Підручник. Київ : КУБГ, 2020. 949 с.
2. Економіка праці : навчальний посібник / за заг. ред. Г. В. Назарової. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2019. 330 с.
3. Економіка праці та соціально-трудові відносини : навч. посіб. / О. В. Безпалько та ін. Київ : Кафедра, 2020. 310 с.
4. Червінська Л. Економіка праці: навч. посібн. Київ : Центр навчальної літератури, 2019. 288 с.

Допоміжна

1. Арапов О. С. Нормування праці як фактор підвищення ефективності виробництва. *Економічний аналіз*. 2017. Том 27. № 4. URL: <https://www.econa.org.ua/index/1446>.
2. Васюта В. Б., Галайда Т. О., Ігуш Т. С. Зарубіжний досвід регулювання соціально-трудових відносин. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2018. Випуск 21. С. 240-245.
3. Економіка праці та соціально-трудові відносини: практикум. Навч. посібник [М. В. Семикіна, М. В. Бугаєва, Л. Д. Запирченко та ін.] / за наук. ред. д-ра екон. наук, проф. Семикіної М.В. Кропивницький: Видавець Лисенко В.Ф., 2020. 228 с.
4. Економіка праці і соціально-трудові відносини: практикум. Навчальний посібник. / Уклад. О. І. Іляш, С. С. Гринкевич, О. А. Шевчук, С. М. Савченко, Н. О. Черненко, Т. В. Обелець. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2020. 150 с.
5. Колот А. М., Герасименко О. О. Концепт гідної праці як теоретико-прикладна платформа розвитку соціально-трудової сфери. *Проблеми економіки та політичної економії*. 2017. № 2. С. 7-55.
6. Кузьменко А. В. Продуктивність праці. Європейський підхід.

Продуктивність праці у контексті забезпечення зростання економіки України. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2017. Вип. 20. С. 394-399.

7. Луньова Т. С. Рівень життя населення України: підходи до аналізу та сучасний стан. *Науковий вісник Національної академії статистики, обліку та аудиту*. 2020. № 4. С. 68-76. URL: <http://194.44.12.92:8080/jspui/handle/123456789/5951>.

8. Москаленко К. С., Запорожець Ю. В. Стан ринку праці України. *Молодий вчений*. 2018. № 5(57). С. 730-734.

9. Моцна І. В. Проблеми розвитку соціального партнерства в Україні та шляхи їх вирішення. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2019. Випуск 25, частина 1. С. 166-169.

10. Петрова І. Л. Зміни на ринку праці як фактор формування середнього класу в Україні. *Ринок праці та зайнятість населення: науково-практичний журнал*. 2018. 2(55). С. 42–48.

11. Стройко Т. В., Єремєєва А. М. Напрями формування українського ринку праці в контексті євроінтеграційного вектору розвитку. *Причорноморські економічні студії*. 2020. № 49. С. 146-150.

12. Тертичний О. О., Пустова В. В., Данильченко Г. В. Місце нормування праці у кадровій стратегії підприємства. *Інфраструктура ринку*. 2018. Випуск 20. С. 139-143.

Інформаційні ресурси

1. Офіційний сайт Державної служби зайнятості України.
URL: <http://www.dcz.gov.ua/control/uk/index>.

2. Офіційний сайт Державної служби статистики України.
URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

3. Офіційний сайт Міністерства фінансів України.
URL: www.minfin.gov.ua.

4. Офіційний сайт Національного банку України.
URL: <http://www.bank.gov.ua>.

5. Офіційний сайт Національної служби посередництва і примирення.
URL: <http://www.nspp.gov.ua>.

6. Офіційний сайт Постійного представництва України при відділенні ООН та інших міжнародних організаціях в Женеві.
URL: <https://geneva.mfa.gov.ua/ua/ukraine-io/labour>.

7. Офіційний сайт Федерації професійних спілок України.
URL: <http://www.fpsu.org.ua>.

5. КРИТЕРІЇ ОЦІНКИ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ СТУДЕНТІВ

Навчальна дисципліна «Економіка праці та соціально-трудові відносини» оцінюється за модульно-рейтинговою системою. Вона складається із 2-х змістових модулів. Результати навчальної діяльності студентів оцінюються за 100-бальною шкалою в кінці семестру: 70 балів – поточний контроль; 30 балів – підсумковий контроль.

Для заочної форми навчання **поточний контроль** передбачає оцінку результатів контрольної роботи. При розробці критеріїв оцінки за основу беруться повнота і правильність виконання завдань. Крім цього враховується здатність студента диференціювати, інтегрувати та уніфікувати знання.

Контрольна робота складається з двох теоретичних завдань та задачі і оцінюється наступним чином: теоретична частина – максимально 40 балів; задача – 30 балів.

Підсумковий контроль: екзамен. Студент може отримати максимально 30 балів.

За результатами семестру студент заочної форми навчання отримує підсумкову оцінку за 100-бальною системою, яка розраховується як накопичена сума отриманих балів за контрольну роботу та екзамен.

Якщо за результатами модульно-рейтингового контролю студент отримав сумарну кількість балів, що не перевищує 49 балів, до екзамену він не допускається і направляється на повторний курс вивчення дисципліни.

Розподіл балів, які отримують студенти

Контрольна робота		Екзамен	Сума
Теоретична частина	Задача		
40	30	30	100

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D		
60-63	E	задовільно	не зараховано з можливістю повторного складання
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

ЗРАЗОК ТИТУЛЬНОГО АРКУША

**ДЕРЖАВНА СЛУЖБА СТАТИСТИКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ СТАТИСТИКИ, ОБЛІКУ ТА АУДИТУ**

**КАФЕДРА ЕКОНОМІКИ ТА МЕНЕДЖМЕНТУ
ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

КОНТРОЛЬНА РОБОТА

з дисципліни

«Економіка праці та соціально-трудоі відносини»

Варіант № ____

Студента (ки) _____ курсу
спеціальності _____
групи _____

(П.І.Б)

(підпис)

Бали _____